

MUHASEBE KAYIT YÖNTEMLERİ (Temel Muhasebe Bilgileri)

Dr. Hasan Yalçın, YMM, E. Hesap Uzmanı

İşletmede meydana gelen mali işlemlerin kaydedilmesinde tek taraflı (basit) ve çift taraflı kayıt yöntemleri uygulanmaktadır.

Tek taraflı kayıt yönteminde mali işlemin sadece önemli görülen yönü kayıda alınır. Tek taraflı kayıt yapılır. Bu yöntemde veresiye satış yapan bir işletmeci; yalnızca malı alanların borcunu bir deftere kayıt eder ve orada izler, buna karşılık stoktaki azalmaları deftere kayıt etmez. Mal alışlarının ne şekilde alındığı ve ne şekilde ödendiği konusunda kayıt yapılmaz. Bunlar için ayrı hesaplar tutulur. Satıcılar için tutulan hesap sadece satıcılara olan borcu gösterir.

Kasa ve mal hareketlerini takibe imkan vermez. Bu yöntemde sermaye ve sonuç hesaplarına da yer verilmez. İşletmenin sermayesinin tespit edilmesi için mevcut ve alacakların toplamından mevcut borçların düşülmesi gerekir. Bu şekilde tespit edilen dönem başı ve dönem sonu öz sermaye karşılaştırılır ve aradaki fark kar veya zarar olarak dikkate alınır. Dönem sonunda tespit edilen öz sermaye dönem başı öz sermayeden büyükse işletme kar elde etmiştir. Aksi durumda işletme zarar etmiştir.

Tek taraflı kayıt yöntemi, uygulaması kolay bir muhasebe yöntemidir. Ancak

işlemleri tek taraflı olarak kayıta alması nedeniyle analiz yapmaya ve işlemleri detaylı takip etmeye olanak sağlamaz.

Ülkemizde ikinci sınıf tüccarların kazançlarını tuttuğu işletme hesabı esasını tek taraflı kayıt yöntemini içermektedir VUK'un 178'inci maddesinde kimlerin ikinci sınıf tüccar olarak kabul edileceği belirtilmiştir. Buna göre, birinci sınıf tüccar ölçülerinin altında kalanlar, Kurumlar Vergisi mükelleflerinden işletme hesabı esasına göre defter tutmalarına Maliye Bakanlığınca müsaade edilenler ile, yeni işe başlayan tüccarlar yıllık iş hacimlerine göre sınıflandırılıncaya kadar ikinci sınıf tüccar sayılırlar.

Çift Taraflı Kayıt Yöntemi ; işletmelerde meydana gelen ve para ile ifade edilen ticari işlemlerin karşılıklı olarak en az iki hesaba kaydedildiği kayıt yöntemine **çift taraflı kayıt yöntemi** denir. Çift taraflı kayıt yönetiminde işlemler biri borçlu ve diğeri alacaklı olmak üzere en az iki hesaba kaydedilir. Yapılan bu kayıtların sonucunda borçlu ve alacaklı hesapların bakiyeleri toplamı birbirine eşit olur.

Çift taraflı kayıt yönteminin temel mantığı muhasebe temel denkliği ile aynıdır. Her ticari işlemin iki tarafı vardır. Bir taraf borçlanırsa diğerk taraf alacaklanarak denge sağlanır. Peşin bir mal alışında kasadaki para azalırken mallar hesabında aynı oranda artış olur. Yine kasadaki paranın bankaya yatırılması durumunda kasadaki para azalırken bankadaki para aynı tutarda artar. Müşterilerden peşin tahsilat yapılması halinde müşteri cari hesabı azalır kasa artar. Bu şekilde yapılan kayıtlar sonucunda Ticari işlemlere ilişkin verilere ve bilgilere kolay bir şekilde ulaşılır.

Çift kayıt yönteminde aktif ve pasif hesaplar kendi aralarında çalışabileceği gibi bu hesaplar karşılıklı olarak da çalışabilir. Yine bir aktif veya pasif hesap sonuç hesapları ile de çalışabilir.

Ülkemiz uygulamasında birinci sınıf tüccarlar **bilanço esasına göre defter tutarlar**. Bilanço esasına göre tutulan defterler çift taraflı kayıt sistemine dayanmaktadır. Bu sistemde birden fazla defter tutulur. Bunlardan yevmiye defteri, defteri kebir ve envanter defteri en önemlileridir. Çift taraflı kayıt yönteminde süreç açılış bilançosu ile başlar. Daha sonra dönem içi muhasebe işlemleri gerçekleştirilir ve sonucunda envanter işlemleri ile kapanış bilançosuna ulaşılır ve süreç tamamlanır. Bu sürece muhasebe süreci denir.

Fra Luca Bartolomeo de Pacioli (1445 – 1517)

İtalyan bir matematikçi, eğitimci ve Fransisken rahibi olan Luca Pacioli modern muhasebenin babası olarak bilinir. Mali kayıtları tutmak için çifte muhasebe sistemini popüler hale getirmiştir. Yayınladığı sistem bugün bildiğimiz muhasebe döngüsünün çoğunu içermektedir. Leonardo da Vinci'nin yakın arkadaşıydı.

Luca Pacioli, an Italian mathematician, educator and Franciscan priest, is known as the father of modern accounting. It has made the dual accounting system popular to keep financial records. The system he published included most of the accounting cycle we know today. He was a close friend of Leonardo da Vinci.